

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ К. Д. УШИНЬСЬКОГО
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТРАНСПОРТУ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

МОДЕРНІЗАЦІЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ (до Міжнародного дня рідної мови)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТРАНСПОРТУ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»
НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

МОДЕРНІЗАЦІЯ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ (до Міжнародного дня рідної мови)

Матеріали
II Всеукраїнської
науково-практичної конференції
педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів
Перелік наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2022 році
(Лист ІМЗО від 12.01.2022 № 22.1/10-28)

Чернігів
21–22 лютого 2022 року

2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. –Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. –102 с.
3. Миронов Ю.Б. Переваги та недоліки дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnoho-navchannya>.
4. Онлайн-освіта: як здобувати знання в епоху діджиталізації / Коротенко Оля // 26.08.2020, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bazilik.media/onlajn-osvita-iak-zdobuvaty-znannia-v-epokhu>

Кульбабська Олена Валентинівна,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри сучасної української мови
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
o.kulbabska@chnu.edu.ua

НОВІТНЯ ДИДАКТИКА: ОСОБЛИВОСТІ ВСТУПНОЇ ОНЛАЙН-ЛЕКЦІЇ ІЗ СИНТАКСИСУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Анотація. *У центрі наукового опису перебуває вступна лекція онлайн, що під впливом реалій сьогодення значно оновила методичний інструментарій, щоб дати викладачеві змогу відійти від монологічного мовлення і застосовувати методи діалогізації, кооперативної роботи, критичного аналізу, нестандартного творчого мислення, спонукати до продукування креативних ідей і думок.*

Ключові слова: *синтаксис, лінгводидактика, синтаксична компетентність, дистанційне навчання, онлайн-лекція, інтерактивні методи і прийоми.*

Науково-технічний прогрес і виклики сьогодення (пандемія COVID-19, карантинні обмеження) спричинили кардинальні зміни у формі проведення навчальних занять мовно-літературної галузі (офлайн, онлайн та змішана форма), спонукали до доповнення традиційної дидактичної бази сучасними технологіями, методами, прийомами, що надто швидко інтегруються в наш освітній процес. «Тож неминучим є осучаснення форм освітньої діяльності, залучення в навчальний процес багатьох незвичних, інноваційних, але вже популярних технологійно-методичних засобів навчання мови й мовних дисциплін у школах, коледжах, вишах. Особливо гострою є необхідність активізації мисленнєво-мовленнєвої діяльності учнів та студентів, формування в них здатностей бути учасником професійної комунікації, породжувати логічні, аналітичні й оцінні судження, вести діалог, вступати в дискусію, формулювати тези, добирати аргументи, обстоювати власну позицію, робити висновки й узагальнення» [1, с. 23].

Постає логічне питання: у який спосіб мінімізувати недоліки онлайн-навчання, серед яких респонденти [див.: 2] найчастіше виокремлюють

зменшення рівня соціалізації молоді, обмежений зворотний зв'язок (фідбек) викладача і студентів через вимкнені камери, складність утримання тривалої концентрації уваги аудиторії на теоретико-прикладному матеріалі тощо? Розв'язання цієї проблеми перебуває у фокусі наукових зацікавлень українських педагогів, психологів, лінгводидактів, мовознавців, які прагнуть зосередитися на інноваційних зрушеннях в українській мовно-літературній освіті (Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Грона, І. Дячківська, С. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, О. Маленко, А. Нікітіна, М. Пентелюк, О. Пометун, О. Семенов та ін.). Дослідники сходяться на думці, що упровадження освітніх інновацій передовсім забезпечить суб'єкт-суб'єктний принцип навчання української мови та літератури, сприятиме розвитку всіх форм мислення, комунікативної активності, творчих здібностей здобувачів освіти, їхніх соціально-адаптивних ресурсів.

Спостережено, що арсенал власне дидактичних методів і прийомів поповнився методичним інструментарієм із суміжних наук – психології, соціології, аксіології, PR-менеджменту, основ акторської майстерності, статистики тощо. «Перехресні стежки» сучасних галузей науки дають викладачеві-філологу змогу продуктивно застосовувати різні форми активізації пізнавально-комунікативних і творчих ресурсів студентів, ураховуючи сутність і потенціал того чи того дидактичного засобу, його специфіку, спрямованість і функційність, що доводить і наш досвід викладання обов'язкової освітньої компоненти – «Синтаксис словосполучення і простого речення».

Вступна лекція – своєрідна дорожня карта навчального курсу, мета якої надати бакалаврам III-го курсу інформацію про завдання, зміст і структуру всієї освітньої компоненти (за робочою програмою або силабусом), про її об'єкт і предмет, взаємозв'язки з іншими дисциплінами, значення у фаховій підготовці спеціаліста-мовника. Отже, починати теоретичний виклад теми «Синтаксис як наука та навчальна дисципліна» варто з кількахвилинного психоемоційного налаштування (**афірмації**) здобувачів освіти на навчальний процес – створити позитивну емоційну атмосферу (напр., прочитавши актуальні поетичні рядки), відчуття колективізму (використання фраз на зразок *ми з вами, ми разом, наша співпраця, спільними зусиллями*), а також мотивувати аудиторію на процес пізнання та успішний результат (напр., за допомогою методів «**Мозковий штурм**», «**Діалог цитат**», «**Рольове моделювання ситуації**»).

Оскільки студенти ще в школі опанували основні відомості з традиційного синтаксису, важливо актуалізувати їхні знання та вміння. З цією метою можна використати, напр., **метод передбачень**: до лекційного викладу за допомогою ключових слів, афоризмів, малюнків, таблиць і схем або в процесі порівняння різнорангових мовних одиниць (*бурякосіяння, сіяти буряк, Фермери посіяли буряк*) запропонувати студентам висловити припущення щодо теми лекції та обґрунтувати свою думку. Інша стратегія – «**Групування (асоціативний куш)**» – спонукає третьокурсників думати вільно про зв'язки між окремими граматичними поняттями. Напр., у процесі представлення асоціативних кушів до поняття «синтаксис», названо такі: «другий розділ граматики», «словосполучення», «речення», «головні та другорядні члени речення» тощо. Після записування теоретичного матеріалу, уже на етапі рефлексії, варто

доповнити цей перелік поняттями на зразок «синтаксичні зв'язки», «семантико-синтаксичні відношення», «структурна і графічна схеми», «синтаксична й комунікативна парадигми», «синтаксичні одиниці», «синтаксема», «суб'єкт», «предикат», «тема», «рема», «текст».

Після з'ясування етимології термінопоняття «синтаксис» (грец. *syntaxis* – складання, поєднання, розташування частин), аналізу синонімів до нього (*синтаксис, синтакса, складня*), коментування крилатих висловів про граматику загалом і синтаксис зокрема (напр: *Цариця мовознавчих наук – то складня, основа доброго розвою літературної мови* (Іван Огієнко)) заохочуємо студентів до осмислення теми лекції за допомогою **сенкана** – вірша з п'яти блоків. Напр., *Синтакса наша самобутня, багата! Розташовує, поєднує, узгоджує! Чарівна цариця наук про мову! Вивчай і знай!*

Для спрямування суб'єкта навчання на власну розумову діяльність, інтенсивне продукування нових рішень у розв'язанні проблемних питань синтаксису (а ці здатності й уміння є частиною загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів і викладачів української мови) пропонуємо студентам колективне обговорення тих концепцій синтаксичної науки, що дотепер не мають однозначного вирішення. Наприклад, через **метод брейнстормінгу**, або мозкової атаки / мозкового штурму, обговорюємо ієрархію синтаксичних одиниць у традиційному («шкільному») синтаксисі та новітній синтаксичній теорії. Отож ще зі школи студенти знають, що мінімальною одиницею синтаксису є словосполучення, яке утворюється поєднанням двох або більшої кількості повнозначних слів на основі підрядного зв'язку. Методами порівняння та аналогії наводимо дихотомії «розділ мовознавства – мінімальна одиниця»: *лексика – лексема, фонетика – фонема, морфеміка – морфема* тощо. Чи можна витлумачувати словосполучення як мінімальну одиницю синтаксису, якщо вона *складається щонайменше з двох компонентів*, а отже, є подільною одиницею? З огляду на специфіку т. зв. емного рівня мови, припускаємо, що мінімальною одиницею синтаксичної науки є **синтаксема**. Синхронний режим онлайн-лекції дає змогу відшукати в термінологічних словниках визначення синтаксеми й записати в зошит, виокрепивши в ньому ключові моменти. Окрім можливості аналітично осмислити ситуацію, виявити комунікативні здібності, систематизувати почуту від інших інформацію й синтезувати її в певну модель рішення, зазначений метод дає студентам змогу «перебрати на себе роль соціально активних людей, які можуть долучатися до моделювання комфортного соціального буття» [1, с. 28].

Наприкінці лекції під час рефлексії студенти обмінюються думками щодо отриманої інформації, складності чи доступності теми, нерозв'язаних питань («Вільний мікрофон»). Ефективним засобом зворотного зв'язку є також **фідбек**, коли студенти оцінюють важливість отриманої інформації, мають змогу поставити питання уточнювального характеру (безпосередньо «з голосу» або в чаті). У подальших студіях проаналізуємо весь обшир методів і прийомів, що їх використовуємо на практиці, оцінимо їх ефективність і можливі ризики.

Список використаних джерел:

1. Маленко О. О. Новітня дидактика: механізми дії, коректність використання, навчальна продуктивність. *Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики*: монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С. 23–32.

2. Онлайн vs офлайн. Думки лекторів та студентів про ці формати навчання. Власний досвід та пропозиції щодо покращення. URL: <https://bazilik.media/onlajn-vs-oflajn-dumky-lektoriv-ta-studentiv-pro-tsi-formaty-navchannia/>

Липа Валерія Дмитрівна,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
КЗ «Чернігівський базовий фаховий медичний коледж»
Науковий керівник – Михайленко І.І.

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

Анотація. У статті звернено увагу на явище вживання слів-сленгізмів у молодіжному середовищі. Зазначено приклади слів-сленгів, причини їх використання молоддю, а також наслідки такого прояву для української мови.

Ключові слова: сленг, молодіжний сленг, соціолект, жаргон, лексема, молодіжне середовище, мовленнєва культура.

Лексичний склад нашої мови містить велику кількість сленгових утворень, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Упродовж часу, коли наша мова перебувала під впливом тоталітарної системи, визнавався єдиний стандарт літературної мови. Існування різноманітних діалектизмів та сленгізмів доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе й розвивається.

Мова дуже чутлива до змін у політиці, ідеології, науці, духовній культурі, тому й сленг, як один із її складників, надзвичайно швидко зазнає змін. Єдиного і всеосяжного визначення сленгу немає й дотепер. Неодноразові спроби розмежувати сленг і загальноповсякденну лексику, або сленг і нецензурну мову не дали результатів. Таким чином, у різних словниках і посібниках ми можемо зустріти безліч визначень для сленгу, таких як: "нецензурна мова", "мова неписьменних і не грамотних", "поезія простої людини". Деякі мовознавці називають сленг "мовною грою, що допомагає особистості заявити про себе у власному мікросоціумі та водночас відокремитись разом з ним від решти суспільства".

Сленг (від англ. slang) – слова або вислови, які використовують люди деяких професій чи класових прошарків. Сленг традиційно протистоїть офіційній загальноприйнятій мові й до кінця зрозумілий лише представникам порівняно вузького кола осіб, які належать до певної соціальної або професійної групи.

Сленг – це відкрита система ненормованих лексико-фразеологічних одиниць розмовної просторічної мови. Сленг не має жорстокої соціально –